

PALJON VARTIJANA

Korpirajojen valvonnassa miestyön määrä vähenee ja tekniikka lisääntyy. Koirapartiota ei silti mikään tekniikka pysty korvaamaan.

TEKSTI HEIKKI HAMUNEN | KUVAT HARRI MÄENPÄÄ

Aäni oli kuin olisi mennyt ilmaa isoon torveen, kun se veti keuhkot täyteen. Sitten pää hävisi, ja se pyörähti niiltä sijoiltaan. Kuului pikkuinen töminä ja vain muutama risu heilahti, vaikka siinä oli tiheä metsä”, kertoo **Mika Ihalainen** kohtaamisestaan karhun kanssa Suomen ja Venäjän rajalinjalla. Matkaa miehen ja karhun välillä oli kohtaamishetkellä alle kymmenen metriä. ”Toista kertaa en toivo karhua niin lähellä näkeväni.”

Suurpedot tuttuja

Vanhempi rajavartija Ihalainen ja tämän kollega **Jouni Karvonen** työskentelevät Pohjois-Karjalan Rajavartiostossa. Lähdemme heidän kanssaan Ilomantsin rajavartioasemalta partiomatkalle rajavalvonta-tehtäviin.

Kontion näemme nytkin: aseman pihassa kulkijoita tervehtii puusta veistetty karhu, Rajavartiolaitoksen tunnuseläin.

Harmaisiin univormuihin pukeutuneet rajavartijat kertovat, että suurpetojen kanssa sattuu kohtaamisia jatkuvasti. Kaksikko on törmännyt ilvekseen, suteen, ahmaan ja karhuun, Karvonen ahmaan viimeksi pari viikkoa sitten.

Rajamiehet saavat havaintoja etenkin karhuista. ”Kun kohtaa karhun, toimintamallin on oltava valmiina päässä, että hermo pitää”, Ihalainen sanoo.

Kelkka suksien sijasta

Tehtävänämmä on kulkea moottorikelkoilla rajamerkillä III/265 kohti pohjoista ja tarkastaa raja.

Ohitamme Euroopan unionin manneralueen itäisimmän pisteen Virmajärvellä muutaman kilometrin päästä.

Ajamme maastoautolla Niemijärvelle, jossa käynnistämme kelkat. Suksille Karvonen ja Ihalainen pääsevät enää harvoin. Moottorikelkalla tehtävät rajavalvontareissut ovat 50 kilometrin luokkaa.

”Ei meillä nykyään ole töissä akikarvosia, jotka pystyisivät sellaisia matkoja päivässä hiihtämään, eikä se ole järkevääkään”, Ihalainen sanoo.

Mika Ihalainen (vas.), Jouni Karvonen ja saksanpaimenkoira Nelli lähellä Manner-Euroopan itäisintä pistettä Ilomantsissa.

Kelkalla taittuu yhdessä vuorossa 40–50 kilometriä.

Rajavyöhykkeen raja on merkitty tauluilla ja keltaisilla merkeillä puissa.

Metsässä viihtyvää sorttia

Talvella rajavartijat hyödyntävät valoisan ajan rajalla liikkumiseen. Kahdeksan tunnin työvuorosta vierähtää pelkästään automatkoihin helposti pari tuntia.

Ihalainen ja Karvonon päätyivät rajavarti-joiksi osin siksi, että kummankin isät olivat töissä Rajavartiolaikoksessa. Miehiä yhdistävät myös samat harrastukset: kumpikin kalastaa ja metsästää.

”Tässä työssä on helpompi viihtyä, jos on luontoharrastukset taustalla. Meillä on töissä esimerkik- si innokkaita valokuvaa- jia”, Ihalainen sanoo.

”Olennaista on se, että viihtyy metsässä”, Karvonon sanoo.

Viime vuosina valmistuneet uudet rajavartijat eivät tosin ole maastorajoille päätyneet. Rajavartijoita on keskitetty rajanylityspaikoille, kun matkustajamäärät ovat paisyneet 2000-luvulla. Samalla maas- topartiointia Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Lapin korpirajalla on vähennetty.

»Tässä työssä on helpompi viihtyä, jos on luontoharrastukset taustalla.»

Rajavalvonnan kutistuneita tuntimää- riä on korvattu lisääntyneellä tekniikalla. Rajavartiolaikost seuraa liikennettä rajan tuntumaan asennettavilla liikeilmaisimilla ja kameroilla.

Tekniikka ei korvaa koiraa

Rajavartiolaikoksen palveluksessa on yli 200 rajakoiraa. Maas- torajalla työskentelevät rajavontakoirat kou- lutetaan etsimään jälkiä, esineitä ja henkilöitä.

Sekä Ihalainen että Karvonon ovat koiran- ohjaajia. Tänäan partion mukana on Mika Ihalai- sen ohjaama kaksivuotias saksanpaimenkoira Nelli, jonka koulutus on vielä kesken.

Koirien merkitystä rajavalvonnassa ei kehittynyt tekniikkakaan uhkaa.

”Kesällä rajavalvonnan perusrunkona ovat koirapartiot. Mitenkään muuten ei rajaa pysty kattavasti kesäkeleissä valvo- maan”, Ihalainen sanoo.

Koiran on pysyttävä tarkkana koko työ- vuoron ajan. Se voi joutua seuraamaan useamman vuorokauden ikäistä jälkeä usei- ta kilometrejä.

Mihin hukkuivat auton avaimet?

”Käy koiralle työstä, kun pitää koko ajan käyttää kuonoa ja pystyä bongaamaan yksi- kin jälki. Koira pystyy tekemään maksimis- saan neljän päivän työrupeaman ilman, että sen tarkkuus kärsii”, Ihalainen kertoo.

”Pitkän työvuoron jälkeen koira on ko- tioloissa melko huomaamaton pari päivää. Se haluaa olla omissa oloissaan ja ladata akkuja seuraavaan tehtävään.”

Koirat ovat avuksi myös esineiden löytä- misessä. Etenkin syksyllä tavaroita hukkuu marjastus- ja metsästysreissuilla. Koiran avulla etsitään puhelimia, koiratutkan osia sekä autojen ja asuntojen avaimia.

”Ilomantsissa monien harrastukset ovat metsän keskellä. Kun ihmiset liikkuvat metsässä, tavarotakin aina häviää. Kun kansalainen hoksaa pyytää meiltä apua esi- ne-etsintöihin, niin hyvällä prosentilla niitä löydetään”, Ihalainen sanoo.

Rajavalvonta Suomessa

Suomen rajojen pituus on 3 940 km, josta Venäjän kans- sa yhteistä rajaa 1 340 km.

Vastuuviranomainen on sisäministeriön alainen Raja- vartiolaikost, jonka tehtäviä ovat myös rajatarkastukset, rikostorjunta, merialueen tur- vallisuus, kansainvälinen yh- teistyö ja maanpuolustus.

Raja- ja merivartiolasemia on 37. Henkilöstöä on 2 700 ja rajakoiria 213.

Sisämaassa rajoja valvo- taan partioimalla jalkaisin, hiihtäen, maastoajoneuvoilla, moottorikelkoilla ja -veneillä.

Valvonnassa hyödynne- tään myös helikoptereita, lentokoneita sekä maastoon asennettuja teknisiä valvonta- järjestelmiä.

Naapuria tervehditään

Kymmenen metriä leveän raja-aukon reunassa kulkee vanha kelkkaura, jota pitkin on helppo ajaa. Aukon toisessa reunassa näkyy venäläisten rajavarti-jojen jälki muutaman päivän takaa.

Joskus partiot kohtaavat toisensa. Sitä varten on määritetty protokolla valtioi- den välisessä rajajärjestyssopimuksessa.

”Pysähdytään, tervehditään sotilaalli- sesti, ja jatketaan omia tehtäviä.”

Muita ihmisiä rajavartijat näkevät partiointien yhteydessä harvoin. Koko Suomessa havaittiin maastorajalla viime vuonna kymmenen luvaton rajanyli- tystä syyskuuhun mennessä.

Rajan ympärillä on rajavyöhyke, jolla liikkumiseen kansalaiset tarvitsevat hyvän syn ja kirjallisen luvan Rajavar- tiolaikostelta. Vyöhykkeen leveys on suurimmillaan kolme kilometriä, useim- missa paikoissa selvästi kapeampi.

Lupia saavat esimerkiksi metsäyh- tiöiden työntekijät, kun he korjaavat alueelta puuta. Hyvien marja-apajien kokeminen ei riitä syyksi. ➤

Partio ylittää Koita-joen. Kesään verrat- tuna talvi on helppoa aikaa rajakoiralle.

Rajamiehet lämmittävät päiväevänsä partiomajoissa kaamiinalla, kaasuhellalla tai mikrossa.

Rajamies auttaa poliisia

Jouni Karvonen on ollut rajamiehenä yli 25 vuotta. Etenkin viime vuosina työnkuva on muuttunut. Varsinaisen rajavalonnan lisäksi on tullut uusia tehtäviä.

”Ennen otettiin reppu pykälään, lyötiin valkoiset Järviset jalkaan, hiihdettiin 15 kilometriä suuntaan A, syötiin eväät ja tultiin pois. Nykypäivänä työt ovat paljon muutakin. On ensivaste- ja poliisitehtäviä. Kun sotahistorian tutkijat kaivavat miinaharavalla tykinammuksen tai kranaatin, käymme poliisin pyynnöstä merkitsemässä sen ja olemme puolustusvoimien apuna, kun raivaajaryhmä hävittää räjähteen.”

Ilomantsissa rajavartijat saavat noin kerran viikossa HARVA-tehtäviksi kutsuttuja toimeksiantoja muilta viranomaisilta. Tyypillisesti poliisin pyynnöt koskevat epäillyn rattijuopon tarkistamista tai kadonneen henkilön etsintää.

”Poliisin resursseille on käynyt samoin kuin meillä, väki vähenee. Yhteen hiileen täällä on puhallettava”, Karvonen sanoo.

Kun Mika Ihalainen aloitti uransa Ilomantsissa 1990-luvulla, miehistön vahvuus oli yli sata. Nyt alueella on valvontatehtävissä 27 rajamiestä. Rajavartioasemia on lakkautettu ja kiinteistöt myyty. Ilomantsissa niitä on muun muassa hoitokotina, matkailukäytössä sekä kaivosyhtiön toimistona.

Automatkoilla vastaan tulee tukkirekkoja ja muutama henkilöauto.

”Kun kirkonkylältä lähtee ajamaan rajalle

päin, melkeinpä me kaikki kuskit tunnistamme, jos ei joku ihan viime viikolla ole autoa vaihtanut”, Karvonen sanoo.

”Kun tien sivussa on auto parkissa, pysähdymme juttelemaan ja kyselemään

kuulumisia, jos ei ole kiireisempiä tehtäviä”, Ihalainen lisää.

Paikallisten asukkaiden apu on rajamiehille korvaamattoman arvokasta.

”Rajaseudun asukkaat ovat meidän silmät ja korvat. Jos liikenteessä on joku outo kulkija, kyllä asukkaat panevat sellaisen merkille.”●

»Rajaseudun asukkaat ovat meidän silmät ja korvat.»

Kaksi uraa samalla aukolla: venäläisen partion jälki kulkee raja-aukon toisessa reunassa.

Rajamiehen partiovarustus on sama kuin poliisilla.

Viranomaisten VIRVE-radioverkko on rajapartion tärkeimpiä työkaluja.

”Venäjä hoitaa asiat hyvin”

Suomen itärajan rauhallinen tilanne pohjautuu siihen, että Venäjä hoitaa oman valvontansa tehokkaasti”, sanoo everstiluutnantti **Jarkko Alén** Rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosastolta.

Vielä 2000-luvun alussa Venäjän puolella rajavartiointiin osallistuivat myös varusmiehet, mutta sen jälkeen valvonta on siirtynyt täysin ammattiorganisaation käsiin. Rajavalvonta on osa Venäjän turvallisuuspalvelua FSB:tä.

”He ovat ammattilaisia. Yhteistyömme on erittäin toimivaa ja käytännönläheistä”, Alén sanoo.

Hän kuitenkin kantaa huolta säästöjen vaikutuksesta Suomen omaan rajavalvontaan. Euroopan ja lähialueiden turvallisuustilanne on muuttunut parissa vuodessa perusteellisesti.

”Tilanne on muuttunut nopeasti ja ennustettavuus heikentynyt huomattavasti.”

Rajavartiolaitos on muokannut toimintaansa 1990-luvulta lähtien isolla kädellä. Henkilöstö on vähentynyt neljänneksellä, noin 2 500 työntekijää on siirtynyt painopistealueille etelään ja itään, ja voimavaroja rajanylityspaikoilla on vahvistettu. Tämä on näkynyt maastovalvonnan vähenemisenä.

Parhaillaan Rajavartiolaitos käy läpi talouden sopeuttamisohjelmaa, jolla katetaan **Kataisen** hallituksen 28 miljoonan euron säästöohjelma vuoteen 2017 mennessä. Nykyiseltä hallitukselta niskaan tuli vielä uusi, 14 miljoonan euron säästötavoite.

Alén toteaa, että budjettitilanne ei ole Suomen itsenäisen rajavalonnan kannalta paras mahdollinen.

”Säästöpaineeet yhdessä kustannustason nousun kanssa heikentävät Rajavartiolaitoksen liikkumavaraa, jopa kykyä ja valmiutta.”

Rajavartiolaitos on esittänyt, että itärajan valvontaan varattaisiin resursseja saman verran kuin vuonna 2012.

”Toiminta mitoitetaan nyt niukimman mukaan. Jos olosuhteet vaikeutuvat, se heikentää kykyämme mahdolliseen reagointiin erityisesti pitkäkestoisissa tilanteissa. Mutta sillä mennään, mitä saadaan. Jostakin joudutaan tinkimään.”

Ruplan heikon kurssin takia venäläisturistien määrä Suomessa on vähentynyt selvästi. Notkahduksen myötä Rajavartiolaitos on siirtämässä 50 henkilötyövuoden verran työvoimaa rajatarkastuksista itärajan maasto- valvontaan.●